

Vedno odloča le kakovost

Dr. Boštjan Žekš se je v prilogi Znanost 12. junija 2008 v zvezi z mojim predhodnim prispevkom (29. maja 2008) zavzel za ohranjanje obstoječe zakonodaje, po kateri ni starostne omejitve za opravljanje profesorskega in vodstvenega dela na slovenskih univerzah, pri čemer se sklicuje na članek v reviji Nature. V ZDA, Avstraliji in Kanadi so namreč ukinili zgornjo mejo za upokožitev univerzitetnih profesorjev. V Kanadi so to storili pred 2 letoma, v ZDA pa že prej.

Menim, da je izpostavljanje tega kriterija v zvezi z večjo uspešnostjo teh držav v primerjavi s Slovenijo zavajajoče. Starost ali število preživetih let na delovnem mestu profesorja ali predstojnika v zgoraj omenjenih državah ne zagotavljata ohranjanja vodilnih pozicij na univerzi ali profesorskega mesta, pač pa se morajo profesorji nenehno dokazovati z vrhunskimi rezultati svojega dela in dela skupine, ki jo vodijo. Le v takem sistemu obvezna upokožitev profesorjev pri določeni letih predstavlja diskriminacijo na podlagi starosti. Pri nas je položaj precej drugačen, saj od konca 2.

svetovne vojne naprej kvaliteta znanstveno-pedagoškega dela ni bila edino merilo kadrovanja in napredovanja. Za to so bile namreč med drugim nujne »moralnopolitične kvalitete« kandidata. Tako smo imeli še v 70. letih redne profesorje in člane SAZU z dokončano srednješolsko izobrazbo (in to ne na področju umetnosti). Precejšen del vodilnega kadra na slovenskih univerzah neposredno ali posredno tako izvira še iz prejšnjega sistema, saj so v tem sistemu predstojniki in vodje praviloma določali tudi svoje naslednike (kot se na UL dogaja tudi še zdaj). Predlagana sta-

rostna omejitev za predstojnike in vodje na slovenskih univerzah po moje zato ne predstavlja diskriminacije, pač pa predvsem enega izmed korakov v tranzicijo, ki so jo med drugim opravili tudi na inštitutih in univerzah v bivši Vzhodni Nemčiji, pri nas pa nikoli. Predlagana zgornja meja za upokožitev profesorjev na slovenskih univerzah bo izgubila smisel šele, ko bomo na slovenskih univerzah odpravili vse diskriminacije in neupravičene privilegije s koreninami v prejšnjem sistemu in objektivno merljive rezultate dela vpeljali kot kriterij kadrovanja in napredovanja.

Avtonomija univerze in njenih profesorjev je bila že od srednjega veka naprej razumljena predvsem kot svoboda pri izbiri predavanj in svoboda pri pisanju znanstvenih del, ne pa kot samozadostnost in samoevaluacija. Kontrola kakovosti dela univerzitetnih profesorjev je v ZDA, Kanadi in Avstraliji nadzorovana s strani ustreznih upravnih in drugih odborov. V razvitih evropskih državah se delo univerze kon-

trolira tudi preko izpolnjevanja državnih zakonov. Starostna omejitev za opravljanje profesorskega in vodstvenega dela velja na državnih univerzah po vsej Evropi, Indiji in na Japonskem in je del takega nadzora, ki je zaradi tradicije (visoke stopnje hierarhije) in razmer trenutno primeren za te države; ni pa rečeno, da bo vedno. Zakonodaja se tudi posodablja, pač glede na nove probleme. Na primer, pred časom je bil v Nemčiji odmeven primer na novo nastavljenega C4 profesorja (t.j. rednega profesorja), ki je kmalu po napredovanju zaprl svoj raziskovalni laboratorij in se odločil, da bo samo še predaval. Nemška država je reagirala in uvedla ustrezne spremembe v zvezni zakonodaji, da se taki in podobni primeri ne bi več dogajali. Na drugi strani, na Univerzi v Ljubljani poznam primer profesorja, ki je Zakonu o visokem šolstvu navkljub (ta zahteva 5 do 6 ur predavanj na teden skozi vse leto za 100-odstotne pedagoške obveznosti), dve desetletji predaval le dobro uro na teden. Glede raziskovalnega dela pa naše visoko šolstvo rednim profesorjem ne postavlja nobenih zahtev. Razumljivo, da ob tako majhnih obveznostih nima želje, da bi se upokojil, čeprav za to izpolnjuje vse pogoje. Še več, pred kratkim vpeljana pravila mu dopuščajo, da

je hkrati zaposlen tudi na več drugih ustanovah.

Cenim in podpiram znanstveno in pedagoško delo naših profesorjev, ne glede na starost. Kot sem zapisal že v svojem članku z dne 29. maja, bi morali na slovenskih univerzah poskrbeti, da lahko profesorji tudi po upokožitvi nadaljujejo s svojim raziskovalnim delom, kar pri nas sedaj ni zagotovljeno. Hkrati pa bi morali odpraviti diskriminacijo mlajših in vse druge oblike diskriminacije ter ukiniti obstoječe neupravičene privilegije že nastavljenih rednih profesorjev in predstojnikov ter sprotno preverjati njihovo vodstveno, pedagoško in raziskovalno delo, tako kot je to običajno v razvitih državah, med katere spadajo tudi in predvsem ZDA, Avstralija in Kanada. Šele ko bo to izpolnjeno, bi lahko ukinili predlagano zgornjo starostno mejo (n.pr. 70 let) za upokožitev profesorjev na slovenskih državnih univerzah. Glede na to, da so v Avstraliji, Kanadi in ZDA že prišli do te faze razvoja, bi do takrat naši starejši profesorji lahko kandidirali za profesorska mesta na univerzah v teh državah (na primer na Harvardu ali Yaleu), kar bi še dodatno okrepilo pretok znanja in nas promoviralo na področju znanosti v svetovnem merilu.

DDR. ALEŠ IGLIČ, Fakulteta za elektrotehniko Univerze v Ljubljani